

NORGES HØYESTERETT

Den 30. juni 2011 avsa Høyesterett dom i

HR-2011-01317-A, (sak nr. 2011/449), straffesak, anke over dom,

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Kirsti Guttormsen)

mot

A (advokat Harald Stabell)

STEMMEGIVNING:

- (1) Dommer **Endresen**: Saken gjelder straffutmåling for voldtektsforsøk begått kort før endringen av straffeloven 25. juni 2010.
- (2) Den 28. juli 2010 tok statsadvokatene i Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane ut til tiltale mot A, født 8. november 1972, for overtredelse av straffeloven § 192 første ledd bokstav a, jf. § 49, for ved vold eller ved truende adferd å ha forsøkt å skaffe seg seksuell omgang. Grunnlaget for tiltalen er angitt slik:

”Søndag 16. mai 2010 kl. 03.45 i ----- i X i hensikt å skaffe seg seksuell omgang med B gikk han til fysisk angrep på henne og forsøkte å rive av henne klærne. Han mislyktes i sitt forehavende idet hun gjorde kraftig motstand.”
- (3) Sunnmøre tingrett avsa 19. oktober 2010 dom med slik domsslutning:
 - ”1. A, født 08.11.1972, dømmes for overtredelse av straffeloven § 192 første ledd bokstav a, jfr § 49, til en straff av fengsel i 1 – ett – år og 6 – seks – måneder. Varetekt kommer til fradrag i straffen med 153 – etthundreogfemtitre – dager.

2. **A dømmes til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse å betale erstatning for utgifter med kr 2 849 – totusenåttehundreogførtini – og oppreisning med kr 80 000 – åttitusen –.**”

- (4) Tiltalte anket over skyldspørsmålet og lovanvendelsen. Påtalemyndigheten anket over straffutmålingen. Anken over skyldspørsmålet ble fremmet, og påtalemyndighetens anke kom da også til behandling.
- (5) Som det fremgår av det jeg har sagt innledningsvis, ble tiltalte i tingretten, i overensstemmelse med tiltalen, dømt for forsøk på overtredelse av straffeloven § 192 første ledd bokstav a. For lagmannsretten ble det imidlertid stillet tilleggsspørsmål om den handling tiltalen omfattet, var forsøk på voldtekt til samleie.
- (6) Lagretten besvarte de spørsmål som ble stillet bekreftende, og Frostating lagmannsrett avsa 11. februar 2011 enstemmig dom med slik slutning:

- ”1. **A, født 8. november 1972, dømmes for overtredelse av straffeloven § 192 første ledd bokstav a jf. annet ledd bokstav a jf § 49 til en straff av fengsel i 2 – to – år og 9 – ni – måneder. Til fradrag i straffen kommer 269 – tohundreogsekstini – dager for utholdt varetekt.**
2. **A dømmes til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse å betale erstatning til B for påførte utgifter med 1 057,50 – ettusenogfemtisju 00/50 – kroner. Dette som et tillegg til pkt 2 i Sunnmøre tingretts dom av 19. oktober 2010.”**

- (7) Påtalemyndigheten har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder straffutmålingen.
- (8) *Jeg er kommet til at anken fører frem.*
- (9) Det straffbare forhold er av lagmannsretten beskrevet slik:

”Natt til 16. mai 2010 var fornærmede på utestedet Y i X. Hun hadde drukket noe alkohol. På Y traff hun blant annet tiltalte som hun ikke kjente fra før. Hun avslø tiltaltes invitasjon til å danse med henne. Hun forlot utestedet noen minutter før kl 0300 og gikk hjem alene til sin bolig i ----- -- i X sentrum. Da hun få minutter etter låste opp inngangsdøren, ble hun oppmerksom på en mann som sto bak henne. Han sa 'hei B', og spurte om å komme inn. Hun svarte benektende på dette og han forsøkte å komme seg inn. På grunn av at tiltalte satte foten i veien fikk hun ikke lukket døren bak seg. Tiltalte skubbet henne inn gangen, videre inn i stua, slik at hun falt bakover og ble liggende i sofaen.

.... Tiltalte tok deretter tak i fornærmede og tildelte henne minst to slag i ansiktet med flat hånd. Han tok også kvelertak på henne. Fornærmede ble svært redd, hun ropte på hjelp og begynte å gråte. Hun forsøkte å ringe etter hjelp ved å gripe etter mobiltelefonen, men tiltalte tok denne fra henne og kastet den på gulvet. Tiltalte rev tak i kjolen til fornærmede, og dette førte til at kjolen sprakk opp i sømmen i brystpartiet. Det er noe uklart hvorvidt han også tok tak i BH'en, men det er på rene at DNA-spor fra tiltalte er funnet på BH'en. Han tok tak i strømpebuksen hennes, men fornærmede slo og sparket tilbake slik at han ikke fikk tatt den av. Tiltalte kneppet opp gylfen i buksen og tok opp beltet, uten at buksen ble tatt av. Fornærmede har forklart at tiltalte tok et nytt kvelertak på henne, og dette taket var enda hardere enn det første. Hun tenkte da at 'nå dreper han meg', hun forklarte at hun mistet bevisstheten et kort øyeblikk, og da hun kom til seg selv igjen befant hun seg under bordet i spisestua. Forsøket på voldtekt pågikk i flere minutter, og stoppet ikke før fornærmede satt under spisestuebordet. Tiltalte ga da opp å fullbyrde handlingen som følge av motstanden.”

- (10) Av den videre beskrivelse lagmannsretten ga, fremgår det at fornærmede etter flere forgjeves forsøk, oppnådde telefonkontakt med sin kjæreste. Selv om hun ikke fikk snakket med ham, skjønte han at hun trengte hjelp, og han kom raskt til hennes leilighet. Først da kjæresten, sammen med en kamerat, kom til leiligheten, forlot tiltalte stedet. Det egentlige voldtektsforsøket varte bare noen minutter, men fornærmede var i 45 minutter fanget i sitt eget hjem med den trussel som voldtektsforsøket representerte, hengende over seg. Lagmannsretten beskriver hennes tilstand slik:

”Da kjæresten ankom satt fornærmede fremdeles under spisebordet, hun var rød i halsen og på brystkassen, klaget over smerter i nakken og halsen og gråt hele tiden. Hun var dessuten svært sliten og livredd.”

- (11) Ved siden av de psykiske konsekvenser av voldtektsforsøket, har voldsbruken påført fornærmede fysiske plager. Disse er av lagmannsretten beskrevet slik:

”Det er dokumentert at fornærmede som følge av voldtektsforsøket har fått skadevirkninger av både psykisk og fysisk art. Fornærmede har ikke vært i arbeid etter overfallet, og opplyser at hun har konstante smerter i nakken med utstråling i armene. Av den grunn må hun også jevnlig benytte smertestillende medisiner. Hun har vært til utredning og MR ved ----- Hospital og skal gjennomgå en nakkeoperasjon i slutten av april 2011. Lagmannsretten legger til grunn at hun ikke hadde nakkeproblemer tidligere. Hun opplever at hele livet har blitt snudd på hodet og går til behandling hos psykiatrisk sykepleier.”

- (12) Jeg går så over til å behandle den rettslige situasjonen.
- (13) Ved lov 19. juni 2009 nr. 74 ble den spesielle del av straffeloven av 2005 sluttført. Minstestrafen for voldtekt til samleie ble øket til fengsel i tre år. Forarbeidene til loven inneholder klare uttalelser om behov for betydelig skjerpelse av straffnivået blant annet for voldtektssaker. Dette er så fulgt opp med konkret angivelse av straffnivå etter den nye loven. Utgangspunktet for straffutmålingen for voldtekt til samleie er satt til fengsel i fire år, og det er understreket at det kreves særlige formildende omstendigheter for å kunne fravike dette utgangspunktet jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 229. Det er gjort den tilføyelse at straffnivået ikke bør være under fengsel i fem år når det foreligger skjerpene omstendigheter. Til illustrasjon av hvilke saker det siktes til, er det blant annet vist til Rt. 2003 side 625.
- (14) Da loven ikke trådte i kraft straks, oppsto spørsmålet om den normering av straffnivået som var gjort, kunne hensyntas før lovens ikrafttreden.
- (15) Ved storkammeravgjørelsen i Rt. 2009 side 1412 kom Høyesterett til at det frem til forventet ikrafttredelsestidspunkt, som da var første januar 2012, måtte skje en gradvis økning i straffnivået fra det aktuelle nivå til det nivå som var angitt i forarbeidene.
- (16) Da det blant politikerne var en forventning om at det nye strengere straffnivå skulle få anvendelse straks, skapte storkammeravgjørelsen et politisk behov for å fremskynde det høyere straffnivå, og ved lov 25. juni 2010 nr. 46 ble gjeldende straffelov av 1902 endret, blant annet slik at minstestrafen for voldtekt til samleie ble hevet fra to til tre års fengsel. Prop. 97 L (2009–2010) følger også opp den normering av straffnivået som et år tidligere ble gjort ved vedtakelsen av de tilsvarende bestemmelser i 2005-loven. På et par punkter ble det angitt en ytterligere straffskjerpelse uten at dette er kommentert i

proposisjonen. Det ene punktet er at det nå forutsettes at straffnivået for voldtekt der det foreligger skjerpene omstendigheter ikke bør være under fengsel i seks år, jf. side 19 i proposisjonen. Som i Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) vises det til Rt. 2003 side 625 for ytterligere konkretisering. Da endringsloven trådte i kraft straks, innebærer det at denne ytterligere heving av straffnivået tjener som utgangspunkt når den straffbare handling er foretatt etter lovens vedtakelse, jf. HR-2011-01016-A avsnitt 11.

- (17) I vår sak er imidlertid den straffbare handling foretatt før lovendringen ble vedtatt, og det følger da av de prinsipielle uttalelser i storkammeravgjørelsen, Rt. 2009 side 1412, at det ikke allerede i vår sak kan tas hensyn til den ytterligere straffskjerpning som forarbeidene til lovendringen i 2010 gir anvisning på.
- (18) I storkammersaken ble det imidlertid forutsatt at den vedtatte lovendring først ville tre i kraft 1. januar 2012. Som følge av lovendringen 25. juni 2010, ville det høyere straffnivå få anvendelse fra et tidligere tidspunkt enn forutsatt. For å søke å unngå et uønsket sprang i straffutmålingspraksis, har dette ført til at Høyesterett i flere saker har lagt til grunn at den økning i straffnivået som fulgte av Ot.prp. nr. 22 (2008–2009), nå måtte gjennomføres raskere, jf. Rt. 2010 side 1243, Rt. 2010 side 1340 og Rt. 2011 side 172.
- (19) I vår sak ble den straffbare handling begått bare seks uker før det nye straffnivået får full anvendelse. Det følger da at det ved straffutmålingen må velges et utgangspunkt som ikke er mye lavere enn det som følger av normeringen i forarbeidene til straffeloven 2005, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009). Det er de normeringer som er gitt i denne proposisjonen, som er relevante for straffutmålingen i saken her. I så måte skiller vår sak seg fra sak HR-2011-01316-A, (sak nr. 2011/597), som er votert tidligere i dag, og som gjaldt et tilfelle der handlingen ble begått etter 25. juni 2010.
- (20) Straffutmålingen vil alltid måtte bero på en konkret vurdering av de faktiske omstendigheter i den enkelte saken. De eksempler som lovgiver har benyttet seg av for å tydeliggjøre sitt syn på straffnivået, vil gi veiledning for denne vurderingen, og det blir domstolenes oppgave å innplassere den enkelte avgjørelse innenfor de rammer som er etablert ved de eksempler som er gitt.
- (21) Straffnivået for forsøk på voldtekt er ikke direkte omtalt i forarbeidene. Det kan imidlertid ikke sees å være noen grunn til å unnta disse tilfellene fra den generelle skjerpelse på dette området. Jeg legger da til grunn at straffnivået for forsøks tilfellene skal økes i samme forhold som straffnivået ellers.
- (22) En forsøkshandling kan vanskelig sammenlignes direkte med en fullbyrdet forbrytelse; det blir en abstrakt øvelse å kategorisere handlingen under den forutsetning at forbrytelsen var blitt fullbyrdet. Det kan likevel være til noen veiledning for straffutmålingen å se hen til hvilken strafferettslig bedømmelse som måtte blitt resultatet om en fullbyrdet voldtekt var begått med de straffskjerpene momenter som allerede forsøkshandlingen inkluderer.
- (23) Det er i det aktuelle tilfellet ikke straffskjerpene momenter i samme grad som i den meget alvorlige saken i Rt. 2003 side 625, som etter forarbeidene til 2005 loven ikke skulle straffes med mindre enn fem års fengsel. Det er samtidig klart at det er straffskjerpene sider ved forsøkshandlingen som går utover det som må ansees som et normalt tilfelle, som skal straffes med fire års fengsel. Det er etter mitt syn særlig grunn til

å fremheve at voldtektsforsøket klart har karakter av et overfall, og at det skjedde etter at tiltalte hadde trengt seg inn i fornærmedes bolig mot hennes vilje. Selve voldtektsforsøket hadde begrenset varighet, men tiltalte forlot ikke leiligheten etter voldtektsforsøket, og fornærmede levde i 45 minutter under den trussel som voldtektsforsøket og tiltaltes fortsatte nærvær representerte.

- (24) Det kan ikke anses straffskjerpene at voldtektsforsøket har gitt fornærmede slike psykiske plager som må påregnes som en konsekvens av en slik opplevelse. Dette er i samsvar med fast praksis innbakt i straffnivået. Fornærmede er imidlertid også blitt påført betydelige fysiske plager av den vold som ble utøvet, og det må etter mitt syn anses straffskjerpene.
- (25) Samlet sett synes det nærliggende å si at voldtektsforsøket i grovhet ligger mellom den mer ordinære voldtekt og det graverende tilfellet i Rt. 2003 side 625.
- (26) Det er direkte angitt i straffeloven § 51 at forsøk straffes mildere enn den fullbyrdede forbrytelse, og det følger av tidligere praksis at straffnivået for forsøk ligger ikke ubetydelig lavere. I forarbeidene er det ingen indikasjon på at det har vært ønskelig å endre dette. Jeg viser ellers til de alminnelige bemerkninger om straffnivået ved forsøk på voldtekt i HR-2011-01316-A, (sak nr. 2011/597), som er behandlet tidligere i dag.
- (27) Det ville vært til betydelig praktisk nytte om det hadde vært mulig å angi nærmere hvor mye lavere straffen skal være i forsøksstilfellene, men forsøkshandlingene er av så vidt forskjellig karakter at det ikke lar seg gjøre å gi slik veiledning. Det vil blant annet måtte vektlegges i hvilken utstrekning forsøket omfatter fullbyrdelse av handlinger som kunne vært straffet etter alternative bestemmelser, varighet og intensitet av forsøket, og hva som er årsaken til at forsøket oppgis.
- (28) Etter en konkret vurdering er jeg kommet til at lagmannsretten har fastsatt straffen noe for lavt, og at straffen bør settes til fengsel i tre år og tre måneder.
- (29) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 3 – tre – år og 3 – tre – måneder. Til fradrag i straffen kommer 408 – firehundreogåtte – dager for utholdt varetekt.

- (30) Dommer **Noer:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (31) Dommer **Webster:** Likeså.
- (32) Dommar **Utgård:** Det same.
- (33) Dommer **Matningsdal:** Likeså.

(34) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 3 – tre – år og 3 – tre – måneder. Til fradrag i straffen kommer 408 – firehundreogåtte – dager for utholdt varetekt.

Riktig utskrift bekrefte: